

щодо опитування з проблем у сфері
інтелектуальної власності, інновацій
та трансферу технологій

У процесі підготовки проекту Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності, розроблення пропозицій щодо удосконалення законодавства у сфері ІВ, інновацій та трансферу технологій ІР офіс у межах діяльності National IP&Innovations Hub і Центру розвитку права інтелектуальної власності за підтримки Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій при Кабінеті Міністрів України провів опитування стейкхолдерів щодо проблем у сферах ІВ, інновацій та трансферу технологій.

Інформування стейкхолдерів про проведення опитування здійснювалось через розсилку листів на офіційні електронні пошти, розміщення інформації на сайті Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій при Кабінеті Міністрів України, та у соціальних мережах.

За результатами опитування, яке тривало з 20.02.2024 по 11.03.2024, було отримано 130 відповідей.

Інформацію щодо проблем, які виникали та систематично виникають у сфері інтелектуальної власності, інновацій та трансферу технологій надали респонденти, що потрапили до цільової аудиторії опитування, спрямованого на аналіз та виокремлення найбільш поширених перешкод, які виникають упродовж усього шляху комерціалізації інтелектуальної власності та здійснення трансферу технологій.

Участь в опитуванні взяли представники бізнесу, громадськості, закладів освіти, наукових установ, окремі науковці, винахідники та інноватори.

**Респондентам було запропоновано
відповісти на такі питання:**

1. Які перешкоди виникають при визначенні належності майнових прав інтелектуальної власності?
2. Які перешкоди існують при комерціалізації інтелектуальної власності?
3. Які труднощі виникають при укладанні договорів про трансфер технологій, створених за рахунок бюджетних коштів?
4. Які Ви вбачаєте проблеми щодо здійснення процедури трансферу технологій закладами освіти та науковими установами?
5. Які Ви вбачаєте проблеми щодо здійснення процедури трансферу технологій підприємствами?
6. Які існують бар'єри у створенні стартапів та спін-оффів?
7. Які перешкоди існують у здійсненні державно-приватного партнерства у сфері інтелектуальної власності, інновацій та трансферу технологій?
8. Які Ви вбачаєте проблеми щодо людського капіталу у сфері інтелектуальної власності, інновацій та трансферу технологій?
9. Які інші проблеми Ви вбачаєте в сфері інтелектуальної власності, інновацій та трансферу технологій?

До перешкод, які виникають при визначенні належності майнових прав інтелектуальної власності, респонденти віднесли:

- складність у визначенні належності майнових на об'єкти права інтелектуальної власності, створені у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту), зокрема, в частині закріплення таких прав за роботодавцем;
- неврегульованість у законодавстві питань належності майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності, створені здобувачами освіти;
- незрозумілий механізм визначення належності майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності, створені за рахунок бюджетних коштів та на об'єкти права інтелектуальної власності, створені при виконанні наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок та співробітництва з проведення наукових досліджень;
- незрозумілий механізм визначення належності майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності, створені на базі інноваційних структур, в тому числі, лабораторій відкритих інновацій.

Респонденти зазначили такі труднощі, що виникають при укладанні договорів про трансфер технологій, створених за рахунок бюджетних коштів:

- зарегульованість процесу трансферу технологій для підприємств, установ, організацій державної форми власності;
- незрозумілий механізм закупівлі технологій за бюджетні кошти;
- існування так званих спеціальних істотних умов договору про трансфер технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти.

До проблем, які існують при комерціалізації інтелектуальної власності та при здійсненні процедури трансферу технологій представники закладів освіти та наукових установ віднесли такі:

- незрозуміла процедура погодження трансферу та реєстрації технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам – іноземцям, або особам без громадянства;
- відсутність механізму здійснення закордонного патентування та надання інноваційного ваучеру на фінансування робіт та послуг, пов'язаних з трансфером технологій;
- відсутність стратегічного бачення щодо розвитку системи трансферу технологій;
- відсутність бізнес-моделі розвитку системи трансферу технологій;
- не в усіх закладах освіти та наукових установах впроваджена політика з питань інтелектуальної власності (IP політика);
- недостатня підтримка керівництва щодо питань комерціалізації прав на ОІВ та трансферу технологій;

- низький рівень корпоративної культури та культури проєктного менеджменту;
- недостатність фінансування для розвитку дослідницької та інноваційної інфраструктури;
- відсутність фінансування для отримання послуг, спрямованих на комерціалізацію прав на OIB;
- складнощі при вирішенні питань виплати винагороди;
- непередбачуваність комерційних результатів інновацій, здебільшого розробки, які продукуються, – нецікаві ринку; інвестори неохоче фінансують дослідження;
- відсутність бізнес-плану та маркетингової стратегії для виведення розробок на ринок;
- недостатність фінансування для залучення на повну зайнятість менеджерів з трансферу технологій;
- відсутність команди та нестача фахівців з трансферу технологій;
- обмежені фінансові можливості для підвищення кваліфікації у сфері трансферу технологій;
- брак знань та навичок щодо комерціалізації прав на OIB та здійснення трансферу технологій, а також відсутність підприємницького мислення у існуючих фахівців;
- відсутність міжгалузевих комунікацій та незнання, що роблять інші вчені;
- брак креативного професійного оточення та історій успіху винахідників та інноваторів, які зуміли реалізувати свої ідеї та отримати за це достойну винагороду;
- слабкий нетворкінг з бізнесом та відсутність «спільної мови»;
- відсутність комунікацій з іншими учасниками інноваційного процесу.

Респонденти вбачають такі проблеми, які існують при комерціалізації інтелектуальної власності та щодо здійснення процедури трансферу технологій підприємствами:

- відсутність Стратегії з питань інтелектуальної власності (IP-Стратегії);
- невключення у бізнес-модель питань комерціалізації прав на OIB та трансферу технологій;
- недостатня кількість доступних сервісів (як державних, так і приватних), які покращують та прискорюють процедуру комерціалізації прав на OIB та трансферу технологій;
- тривала та бюрократична процедура щодо комерціалізації прав на OIB та трансферу технологій;
- недостатня кількість фахівців, які покращують та прискорюють процедуру комерціалізації прав на OIB та трансферу технологій;
- брак знань та навичок щодо комерціалізації прав на OIB та здійснення трансферу технологій у існуючих фахівців;

- відсутність пільг та стимулів для бізнесу щодо здійснення ними комерціалізації прав на OIB та трансферу технологій;
- неможливість застосування положень про неконкуренцію;
- брак інвестицій в українську інтелектуальну власність;
- брак історій успіху бізнесів, які зуміли реалізувати свої ідеї та отримати за це достойну винагороду;
- слабкий нетворкінг з бізнесів між собою з питань комерціалізації прав на OIB та здійснення трансферу технологій;
- відсутність комунікацій з іншими учасниками інноваційного процесу.

До бар'єрів у створенні стартапів та спін-оффів респонденти віднесли:

- незрозумілі механізми розподілу прав між всіма учасниками спін-оффів;
- законодавчий бар'єр щодо створення спін-оффів закладами вищої освіти та науковими установами, зокрема, щодо віднесення до власних надходжень доходів, отриманих державною науковою установою, ЗВО, що повністю фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, у вигляді частини прибутку від діяльності господарського товариства (дивідендів), а також доходів, отриманих ними від розпорядження частками (акціями) у статутних капіталах господарських товариств;
- бюрократичні процедури, зокрема, щодо закупівель та фінансування операцій для стартапів та спін-оффів, створених закладами вищої освіти та науковими установами;
- складна процедура ліквідації стартапів та спін-оффів, створених закладами вищої освіти та науковими установами.
- Серед перешкод, які існують у здійсненні державно-приватного партнерства у сфері інтелектуальної власності, інновацій та трансферу технологій, респонденти виділили, зокрема:
- відсутність субсидювання проектів із створення вітчизняними промисловими підприємствами за участю вітчизняних наукових установ або закладів вищої освіти високотехнологічних виробництв;
- обмеження щодо укладання договорів про спільну діяльність для ЗВО та наукових установ без об'єднання вкладів;
- неможливість ЗВО та науковим установам укласти угоди консорціуму без створення юридичної особи з метою проведення наукових досліджень та розробок.
- До проблем щодо людського капіталу у сфері інтелектуальної власності, інновацій та трансферу технологій віднесли:
- відсутність програм підготовки та перепідготовки за державним замовленням фахівців з питань ІВ для органів державної влади та закладів освіти, науки, культури державної форми власності;

- відсутність освітньої програми з підготовки фахівців з трансферу технологій;
- відсутні професійні стандарти щодо набуття знань та навичок, необхідних для створення та впровадження об'єктів права інтелектуальної власності, трансферу технологій.

Серед інших проблем у сфері інтелектуальної власності, інновацій та трансферу технологій респонденти відзначили, зокрема:

- податкове законодавство перешкоджає розвитку трансферу технологій, зокрема відсутні податкові пільги для стартапів та спін-оффів, створених закладами освіти та науковими установами; відсутні процедури звільнення від оподаткування коштів та інших активів, залучених суб'єктом інноваційної діяльності для реалізації інноваційного проєкту, що включений до електронного реєстру інноваційних проєктів; доходів суб'єкта інноваційної діяльності, отриманих від продажу (постачання) інноваційної продукції, послуг, крім підакцизних товарів, послуг із поставки підакцизних товарів у рамках виконання інноваційного проєкту, звільнення від оподаткування податком на додану вартість оплати вартості науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, що виконуються закладом вищої освіти, науковою установою за кошти виконавців інноваційних проєктів;
- недосконалість системи оцінювання інноваційної діяльності закладів вищої освіти та наукових установ;
- не забезпечено постійне фінансування доступу установ та організацій державної системи інтелектуальної власності та науково-технічної інформації до кон'юнктурно-економічної і патентної інформації з іноземних джерел та баз даних.

Результати проведеного опитування будуть враховані у процесі розробки окремих положень проєкту Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності, формування пропозицій щодо внесення змін до національного законодавства з метою вирішення зазначених вище проблем та стимулювання розвитку інноваційної екосистеми.